

Ю. Ю. Манскова, студентка 1-го курсу, групи ВПВПС-21-4 (ХНУРЕ, Харків)
Н. О. Ластовець, канд. іст. наук, ст. викл (ХНУРЕ, Харків) – науковий керівник

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ В ЛІТЕРАТУРІ ТА КУЛЬТУРІ

Українці багато століть змагались за свою самостійність. Війни, розпади, революції – все це пройшли наші предкам, щоб Україна існувала як самостійна держава. Всі ці жахливі події сильно сприяли на культуру і літературу, в яких люди могли відтворити увесь свій біль або, навпаки, гордість за своїх земляків. Все це дає нам можливість дізнатись, якою ціною ми отримали самостійність, і це потрібно знати кожному.

Метою є визначити, як події національного відродження відображались на культурі і літературі України.

Хоча ХІХ століття вважається добою національного відродження, цей процес триває ще з попереднього. ХVІІІ століття було періодом розквіту української культури і мистецтва, основою цього стала козацька державність. Ідею автономії України у своєму віршованому діалозі «Розмова Великої Росії з молоросією» обстоював Семен Дівович. Коли начальник Канцелярії Третього відділення знайшов цей рукопис в архівах Кирило-Мефодіївського братства, він говорив: «Якби я був цензором, не допустив би цього друкувати тому, що тут образа Росії, образа й Україні: перша ставить дурні питання, а друга вихваляє себе як стара баба, й нарешті її серце знемагає від нашого ярма». Боротьбу з гнетом Правобережжя описано в віршах «Захотіла Смілянщина віру утвердити», «Піснь о злих панах» і «Піснь о страшних літах». Музику розвивали останній гетьман Кирило Розумовський, у власному театру якого ставили опери, композитори Дмитро Бортнянський і Максим Березовський, що вдосконалювали хорове мистецтво, та інші. Провідною темою в живописі було зображення українського життя. На картинах зображались гайдамаки і ватажки. Відомими художниками цього часу були Іоанн Руткович та Йов Кондзелевич, які були іконописцями.

У цей період посилювалися репресивні заходи царського уряду проти української культури. Підписуються Валувєвський циркуляр 1863 р. та Емський указ 1876 р, що забороняли друкувати, навчати, або ставити вистави українською мовою. Талановитим діячам прийшлося виїжджати з України в пошуках кращих можливостей, через русифікацію у Наддніпрянщині і онімечування на заході.

Про зміни в наступному столітті М. Грушевський писав: «Мова вирішила долю українського відродження, відновивши розірваний зв'язок між інтелігенцією і народом...» [1]. Звідси особливості української літератури

XIX ст. – народні теми творчості, реалізм і демократизм. У цей час діяльність письменників стала основним чинником націотворення. Важливим етапом стало написання «Енеїди» І/ Котляревським, бо це була перша друкована українська книга, написана народною мовою. Одним з найяскравіших прикладів патріотизму була творчість Т. Шевченка. Він написав «Заповіт», який закликав українців боротися і дійсно мав великий вплив на культуру. Не менший внесок в розвиток літератури зробили П. Гулак-Артемівський, який писав про український побут, Микола Гоголь, що прекрасно описав національний колорит в повістях «Вечори на хуторі поблизу Диканьки» і «Тарас Бульба», та інші. В образотворчому мистецтві переважали картини із зображенням селян, портрети («Жіночий портрет» І. Сошенка, «Хлопчик із голубком» К. Павлова). Особливе визнання мали офорти Т. Шевченка під назвою «Живописна Україна», в яких митець зобразив сцени побуту українців.

На початку XX століття, попри урядові заборони, поширювалась українська мова. Після революції 1905–1907 з'являються просвітницькі організації, які друкували рідною мовою і відкривали бібліотеки. У творах все більше пишуть не про внутрішній стан людини, а про життя народу. Про українську інтелігенцію і звичайних селян у своїх творах звертався Володимир Винниченко. Автору вдалося передати весь жах і трагічність описаних в творах подій. І. Франко перекладав українською мовою твори авторів з різних країн і сам написав чимало романів, новел, казок тощо. В Києві працює Український театр, в якому ставили такі спектаклі, як «Запорожець за Дунаєм», «Катерина», «Енеїда», а справжнім проривом стала вистава «Ревізор» українською мовою. 1917 року завдяки поширенню українофільними товариствами був затверджений гімн «Ще не вмерла України», слова якого написані П. Чубинським, а музика – М. Вербицьким.

Українське національне відродження стало важливим кроком в історії України. Незважаючи на заборони, українські письменники, композитори, актери і художники продовжували зображати в своїх роботах українців, як інтелегенцію, так і звичайних селян, і їх побут. А головне, що так довго було заборонене – працювали рідною українською мовою. Саме література, культура і мова були найсильнішим двигуном українського національного відродження

Література

1. Попович М. В. Нарис історії культури України. К.: «АртЕк», 1998. 728 с.
2. Полонська-Василенко Н. Історія України: у 2 т. Т. 2. Від середини XVIII століття до 1923 року. К.:Либідь, 1995. 608 с.
3. Довідник з історії України. За ред. І. В. Підкови, Р. М. Шуста. Вид. в 3 томах. Т. 1., К., 1993; Т. 2.К., 1995; Т. 3. К., 1999.